

Цана 30 н. фэн.,
для заграшчыцы—50 н. фэн.

БАЦЬКАУШЧЫНА

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND“

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER
„THE FATHERLAND“

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
„LA PATRIE“

№ 64

5 лістапада 1950

ГОД ВЫДААНЬНЯ 3

Навука з Карэі

За Свабоду для усіх
Народаў!

Вайна у Карэі, справакаваная й успамаганая чырвонай Масквой, сталася грознай перасцярогай для дэмакратычнага Захаду, што ўжо наступіў апошні момэнт, каб ратавацца перад няўхільнай загрозай інвазій сусьветнага камунізму. Яна канчальна разьвеіла зманлівыя ілюзіі, што ведзеная ад даужэйшага часу Саветамі халодная вайна не прадстаўляе яшчэ непасрэднай небяспекі гарачае вайны ды што з Савецкім Саюзам яшчэ можна будзе дагаварыцца на шляху дыпламатычным.

У вабліччы выпадкаў, што разыграліся на Далёкім Усходзе, Запад пабачыў сваё дасюлешняе памылкі ў ягоных дачыненнях з камуністычным Усходам. Ён пачаў разумець, што каб уратавацца, неабходна паддаць грунтоўнай рэвізіі сваю дасюлешняю палітыку ды распачаць новы курс як у галіне мілітарнай, гэтак і палітычнай.

Вось чаму карэйскія падзеі зьяўляюцца вельмі важным зваротным пунктам у гісторыі міжнародных узаемадачыненьняў пасля другога сусьветнага вайны.

ЗА СВАБОДНУЮ, НЕЗАЛЕЖНУЮ І ЗАДЗІНОЧАНУЮ КАРЭЮ

Калі 27 чэрвеня амэрыканскія збройныя сілы на загад прэзыдэнта Трумана адступілі з далёкаўсходніх базаў на Карэю і калі потым амаль усе дэмакратычныя дзяржавы Задзіночаных Нацыяў адна за другой пачалі далучацца да збройнай акцыі супраць агрэсара, дык аснаўной мэтай гэтых мерапрыемстваў было адагнаць паўночна-карэйскую армію да 38 паралелі й устанавіць сьцяг на тэрыторыі, які там існаваў да часу ўзьнікненьня канфлікту. Ясна, што такая пастаўка справы не магла разьвязаць ані нацыянальнай праблемы карэйскага народу, ані стацца тэй магутнай ідэяй сілай, якая змабілізавала б народы сьвету на змаганьне з камунізмам. Такая ідэя выглядала тым больш рэакцыйнай у вабліччы выкінутага камуністымі лезунгу, які дамагаўся поўнага нацыянальнага вызваленьня й незалежнасьці ад каліянальнага вызыску Захаду як Карэі, гэтак і усіх народаў Азіі.

Таму Запад, а ў першую чаргу Амэрыка, стыкнуўшыся гэты раз з камунізмам не ў дыпламатычных кабінэтах, але на полі бою, мусіў зразумець, што ягонае імкненьне да захаваньня «статусу кво» і падзелу сьвету на сфэры ўплываў есьць ягонаў капітуляцыйны перад камунізмам і галоўнай прычынай карэйскай трагедыі. Першая Амэрыка зрывае із сваёй дасюлешняй лініяй, калі прэзыдэнт Труман у сваёй радыяпрамове 2 верасьня заявіў, што імкненьнем ЗША есьць „свабодная, незалежная й задзіночаная Карэя“ і „Свабода для усіх народаў Далёкага Усходу“.

Наступным крокам у гэтым кірунку была рэзальцыя, прынятая нядаўна цяперашняй асамблеяй ЗН, якая даручыла галоўнакамандуючаму збройннымі сіламі ЗН у Карэі перайсьці 38 раўналежнік з мэтай правядзеньня усіх мерапрыемстваў дзеля ўстанавленьня вольнай, незалежнай і задзіночанай Карэі.

На момэнт гэтага збройныя сілы Задзіночаных Нацыяў 8 кастрычніка перайшлі 38 раўналежнік і аперуюць цяпер на большыні тэрыторыі Паўночнай Карэі.

Гэты крок на Карэі есьць першым актам зарваньня із дасюлешняй палітыкай захаваньня „статусу кво“, якая кінула ў няволю цэлы рад волялюбных народаў і якая каштавала шмат крыві й амэрыканскім жаўнерам ды жаўнерам іншых вольных народаў, што змагаюцца на Карэі. У гэтым вялікае гістарычнае значэньне гэтага акту.

МІЛІТАРНАЯ МАБІЛІЗАЦЫЯ ЗАХАДУ

Калі халодная вайна раптоўна перайшла ў фазу гарачае вайны, Запад аказаўся мільгарна да яе непрыгатаваным. Выпадкі ў Карэі як ня трэба лепей гэта паказалі, калі збройныя сілы Амэрыкі, успамаганыя як сіламі паўдзённа-карэйскае арміі, так і сіламі іншых дзяржаваў ЗН, паносзячы ўсёяжыя іх страты, толькі пасля трох месяцаў зацягае абароны змаглі перайсьці да контрафэнзывы. І гэта сталася, толькі на тэрыторыі невялікае Карэі а што-ж гаварыць пра эвэнтуальнае выступленьне усіх сілаў Савецкага Саюзу супольна зь ягонымі сатэлітамі на усіх фронтах? Аблічэньні пэсымістых, што Саветы за некалькі дзён занялі-б усю Эўропу, не дапатыкаючы на сур'ёзны супраціў, маглі-б стацца рэальным фактам. Бо-ж, як алярмаваў пару месяцаў таму назад Чэрчыль, у той час, калі Саветы маюць сьцяг пад зброй 175 дывізіяў арміі, гатовай у любы момэнт рынуцца на падбой Эўропы, дзяржавы Атлянтычнага пакту распараджаюцца ўсяго толькі 12 дывізіямі...

Усе гэта прымусіла Запад раптоўна схаміянуцца і шпаркімі тэмпамі адрабляць недаробленае ў галіне збраеньняў. Таму увесь заходні сьвет на чале

з Амэрыкай стаіць сяньня пад знакам пасьпешнае мабілізацыі сваіх сілаў. Асабліва вялізарныя высілкі кладзе ў гэтым кірунку Амэрыка, якая ўводзіць у свой бюджэт проста астранамічныя сумы на збраеньне свае собскае, як і на збройную помач дзяржавам Заходняе Эўропы, а таксама павялічвае да нябылых разьмераў прадукцыю зброі. Апошняя пастаўка ЗША есьць павялічэньне амэрыканскае арміі да двух мільянаў жаўнераў.

У сьлед за Амэрыкай ідуць дзяржавы Заходняе Эўропы, перадусім Вялікабрытанія й Францыя, дзе таксама ўводзяцца законы аб павялічэньні арміі, прадажэньні тэрміну вайсковае службы ды павялічэньні й прысьпяшаньні збраеньняў. Завяршэньнем гэтых абаронных мерапрыемстваў была нядаўная пастаўка Рады 12 міністраў Атлянтычнага пакту аб стварэньні супольнай эўрапейскай арміі пад цэнтральным камандаваньнем і ў такой сіле, каб яна магла адстрашыць кожнага напасьніка й забясьпечыць абарону Эўропы.

І калі камуністычная агрэсія на Захадзе так хутка яшчэ не загражае, то Эўропа будзе мілітарна прыгатаванай, каб бараніцца. Калі-ж аднак Саветы не захочаць чакаць, пакуль яна належна ўзброіцца, і калі ў плянах Крамля ляжыць яе заатакаваць як найхутчэй, то

(Працяг на 4 балоне)

СУПОЛЬНЫМІ СІЛАМІ!

У артыкуле «Неадкладная Справа», зьмешчаным у папярэднім нумары «Бацькаўшчыны», мы заалярмавалі нашае грамадзянства з прычыны шахлівага заняпаду беларускае прэсы на эміграцыі, нязвычайна шкоднага для нашай нацыянальнай справы, як і выказалі неабходную патрэбу ейнага аднаўленьня й ажыўленьня. Мы таксама сьцьвердзілі, што пры наяўнасьці добрае волі нашае эміграцыі й мінімальнай ахвярнасьці зь ейнага боку існуюць аднак дастатковыя магчымасьці стварэньня супольнымі сіламі нашых суродзічаў двух цэнтральных прэсавых органаў на чужыне: аднаго ў Эўропе, а другога за акіянам—у ЗША. Пры гэтым яны не павінны былі-б быць льякальнымі органамі, прысьвечанымі толькі патрэбам беларусаў тых краінаў, у якіх яны выходзілі-б, але органамі цэнтральнымі, якія абслугоувалі-б нашую эміграцыю ўва ўсім сьвеце і ўтрымліваліся-б за ейныя сродкі.

Дык разумеючы вялізарную ролю прэсы ў нашым нацыянальна-вызвольным руху, «Бацькаўшчына» й бярэ на сябе заданьне стацца адным із гэтых цэнтральных прэсавых органаў, які будзе выдавацца на эўрапейскім кантынэнце—у Нямеччыне.

З гледзішча на невялікую колькасць нашае эміграцыі ня можа быць і мовы аб тым, каб „Баць-

каўшчына“ змагла існаваць толькі із падпісной платы чытачоў ды прадажы паасобных эгзэмпляраў газэты. Для гэтага неабходнымі зьяўляюцца скромныя, але сталыя ахвяры нашага грамадзянства з усіх краінаў ягонага расьсяленьня. Дык да добрае волі нашых суродзічаў на эміграцыі і іхнага зразуменьня вялікай нацыянальнай важнасьці распачатай намі справы тутакі зьвяртаемся. Не павінна быць аніводнага Беларуса, незалежна ад таго, у якую частку сьвету закінуў яго выгнанскі лес, які-б ня даў маленькай часткі свайго месячнага заробтку на утрыманьне й пашырэньне роднага друкаванага слова.

Маючы за заданьне абслугоўваньня ўсяго нашага эміграцыйнага грамадзянства, „Бацькаўшчына“ будзе газэтай апартыйнай: ейныя балоны будуць заўсёды даступныя для людзей розных палітычных паглядаў і перакананьняў, калі яны ня будуць прэчыць ідэі незалежнасьці Беларусі й прынцыпам дэмакратызму. Служэньне беларускай вызвольна-незалежніцкай ідэі, ейнае паглыбленьне сярод раськінутых па цэлым сьвеце нашых суродзічаў, ейнае папулярызаваньне й дэманстраваньне перад нашымі бліжэйшымі й далейшымі суседзямі й заходнім дэмакратычным сьветам, як і станю-

(Працяг на 2 балоне)

У сваёй нядаўнай радыяпрамове да амэрыканскага народу прэзыдэнт Труман заявіў, што аснаўнай далёкаўсходняй палітыкі Амэрыкі будзе цяпер: «Вольная, незалежная й задзіночаная Карэя» і «Свабода для усіх народаў Далёкага Усходу». Гэтая заява прэзыдэнта ЗША адкрывае новую балон у гісторыі наваеннага сьвету, яна есьць азнакаю перастаўленьня палітыкі заходніх дэмакратыяў на новы шлях у дачыненні да Далёкага Усходу.

Да гэтага часу далёкаўсходняя палітыка Захаду базавалася на прынцыпе ўтрыманьня таго стану, які там існаваў дагэтуль. Гэты стан у дачыненні да Карэі абзначавуў ейны падзел на дзьве сфэры ўплываў: савецкую й амэрыканскую, а ў дачыненні да ўсяго Далёкага Усходу ўтрыманьне й надалейсotну мільянаў народу ў поўнаацэннае залежнасьці.

Дык ясна, што захаваньне «статусу кво» на Далёкім Усходзе не магло стацца тэй вялікай жывой ідэяй, якая—б змагла заспакоіць нацыянальны імкненьні народаў Азіі й спаралізаваць сярод іх камуністычныя ўплывы. Бо якраз Саветы прапагуюць увесь час насцьпелую сярод народаў Усходу ідэю поўнай дэмакратычнай незалежнасьці й нацыянальнага вызваленьня з пад нававаньня капіталістычнага сьвету. Кідаючы кліч «Азія для Азіятаў», савецкая прапаганда маскуе пад імі свае запраўдныя мэты—«Азія для Масквы». Але мільёныя масы Азіі, не разумеючы запраўднай мэты бальшавіцкай прапаганды й не адчушы на собскай скуры камуністычнага ярма, адносіліся з наўным даверам да фальшывых словаў, што ішлі з Масквы. Цяпер—жа, пасля заявы амэрыканскага прэзыдэнта, магутнае аружжа, якое выкарыстоўвала Масква на шкоду народаў Азіі, вырвана зь ейных рук для іхнага дабра. У гэтым і заключаецца вялікае гістарычнае значэньне новай далёкаўсходняй палітыкі дэмакратычнага Захаду, заначаткаванай заявай прэзыдэнта Трумана.

Але чаму свабода для народаў толькі Далёкага Усходу? Чаму ў гэтай гістарычнай дэкларацыі не знайшлося слоў, якія гарантавалі—б свабоду народам, панявольным бальшавізмам, народам сярэдняўсходняй Эўропы й падсаветскай Азіі?

Заява прэзыдэнта Трумана, гарантуючая свабоду усім народам Далёкага Усходу, была зробленая бясспрэчна ў сувязі з вайной у Карэі й пашырэньнем камуністычных ўплываў на ўсе народы Далёкага Усходу. Яна мела на мэце вырваць гэтыя народы з пад ўплываў Масквы, выкарыстаць іх для справы дэмакратыі, зрабіць іх сваімі саюзьнікамі а ня ворагамі.

Але ці—ж нашыя народы, якія увесь час крывавацца ў змаганьні з бальшавізмам за сваю волянасьць і незалежнасьць, сёння загарабленую ім камуністычнай Масквой, не заслужылі ў вачох Захаду на свае прыроднае права быць свабоднымі?

Бо ясна, што камуністычная агрэсія, у процівагу якой была зробленая заява прэзыдэнта Амэрыкі, загражае ня толькі на Далёкім Усходзе; яна загражае на цэлым сьвеце, асабліва ў Эўропе. Не падлягае найменшаму сумніву факт, што загроза трэцяй сусьветнай вайны, якую ўсімі спосабамі стараецца справакаваць Савецкі Саюз, есьць зусім рэальнай загрозай. Яна можа выбухнуць у любы момэнт, з чым сьцягнута сур'ёзна лічыцца дэмакратычны Запад і да чаго сьцягнута зь нябылым укладам сілаў і матэрыяльных рэсурсаў пасьпешна прыгатаўляецца. І тады, у момэнт выбуху новай сусьветнай вайны лес сьвету будзе вырашацца не на Далёкім Усходзе, ня ў іншай часьці

(Працяг на 2 балоне)

ЗА СВАБОДУ ДЛЯ УСІХ НАРОДАУ!

(Заканчэньне)

сьвету, але у сэрцы самога бальшавізму—на ягонай собскай тэрыторыі.

І тады нашыя народы, паняволеныя чырвонай Масквой і загартаваныя ў бесьперапынным змаганьні з бальшавізмам, адыграюць бясспрэчна не апошнюю ролю. А сяньня народы гэтыя—прыродныя саюзьнікі Захаду. Аднак гэтыя народы не знаходзілі да апошняга часу й не знаходзяць сяньня з боку Захаду ня толькі падтрыманьня ў сваім змаганьні супраць камунізму, — што было—зусім натуральным зьявішчам—але навет адказныя палітычныя дзейнікі заходніх дзяржаў, стараючыся быць пераз меру лаяльнымі да свайго фальшывага й здрадзішага іх саюзьніка, яшчэ зусім нядаўна навет і не цікавіліся тым, што творыцца па той бок жалезнай заслоны.

Болей таго! Заходні сьвет ня мае яшчэ выпрацаванай праграмы упарадкаваньня Усходу Эўропы і падсавецкай Азіі на выпадак перамогі ў будучай вайне. Калі—б, прыкладам, вайна пачалася, а гэта можа стацца ў калжны момэнт, то заходні жаўнер быў—бы змушаны йсьці на Усход толькі зь негатыўнымі лезунгамі зьнішчэньня камунізму, не даючы ўзамен нічога пазытыўнага, што адказвала—б прыродным інтарэсам і нацыянальным імкненьням падсавецкіх народаў. З такімі лезунгамі йшоў на Усход Гітлер і толькі з гэтае прычыны быў там пабіты.

Расейскія эміграцыйныя колы стараюцца сяньня за усякую цану пераканаць Захад, што калі пойдзе ён на Усход з плянамі разьдзелу расейскае імперыі на нацыянальныя дзяржавы паняволеных ей народаў, дык паперніц поўную няудачу, бо ў такім выпадку быццам увесь расейскі народ стане ў вабароне «единой и неделимой», хоць—бынавет і бальшавіцкай Расеі. Што такая прапаганда расейскіх эміграцыйных палітыкаў зьяўляецца інспіраванай ка-

муністычнай агентурай з мэтай запалоханьня Захаду перад справядлівым разьвязаньнем усходняе праблемы, без чаго усякая вайна з Саветамі была—б асуджаная на няудачу, няма патрэбы й даказваць. Але таксама лішнім было—б даказваць, што расейская шматмільённая маса, расейскі селянін і работнік зьяўляюцца аж у такой ступені, зацікаўленымі ў паняволеньні чужых сілаю надбрых расейскімі парамі, а потым бальшавікамі нерасейскіх народаў, што навет згадзіліся—б лепш астацца й надалей у бальшавіцкай няволі чымсьці страціць чужыя ім землі. Толькі збанкрутаваньня расейскія эміграцыйныя палітыкі тыпу Керэнскага ці замаскаваньня бальшавіцкія агенты могуць яшчэ ставіць у наш век дэмакратызму аж такіх антыдэмакратычныя дамаганьні, толькі яны могуць так фанатычна абараняць імперыялізм Масквы ў пэрыяд такога наглага наступу перафарбаваньня на чырвоны колер гэтага імперыялізму.

Аднак сярод некаторых уплывовых палітыкаў Захаду, асабліва ў ЗША, нямала яшчэ такіх, што сур'ёзна прыслухоўваюцца да голасу Керэнскага й яму падобных, таго Керэнскага, які ў свой час палажыў найвялікшыя заслугі для перамогі камунізму ў Расеі і які яшчэ сяньня мае смеласьць заяўляць, што для яго лепш «единая неделимая» Расея із Сталінам на чале, чымсьці Расея этнаграфічная без народаў, ёю паняволеных.

Сьцьвярджаючы гэтыя сумныя для нас факты, якімі есьць недаацэньваныя Захадам вылізарнай ролі паняволеных народаў у іхным змаганьні з бальшавізмам ужо сяньня і неразумьне іхных запраўдных нацыянальных імкненьняў, мы аднак далекія ад пэсымізму.

Ня толькі будучая сусьветная вайна будзе ведзеная ў імя свабоды народаў і дзяржаўнае незалежнасьці для тых, што да яе імкнуцца, але на гэтым і толькі на гэтым прынцыпе мусіць перабудоўвацца пасля вайны ўся адна шостая частка сьвету, паняволеная сяньня бальшавіцкай Расеяй. Есьць фактам бясспрэчным, што Ялта, Тэгеран і Патсдам, што падзялілі сяньняцкі сьвет на сфэры уплыву, болей ужо не паўтарацца. Пастановы Ялты, Тэгерану й Патсдаму, якія былі банкрутаван дэмакратызму й капітуляцый заходняга сьвету перад камунізмам коштам вольнасьці й незалежнасьці цэлага раду волялюбных народаў, толькі ўзмацнілі расейска—бальшавіцкі імперыялізм і прывялі да сучаснага сусьветнага крызысу. А ўтрыманьне будучай, хоць і не бальшавіцкай Расеі на прасторы адзін шостай часткі сьвету з цэлым радам народаў, што імкнуцца да вольнасьці й незалежнасьці, ні ў чым

Ганебны Чын Чырвонае Масквы

Замыкаючы гэты нумар «Бацькаўшчыны», мы атрымалі за пасярэдніцтвам «Беларускага Эмігранта», што выходзіць у Канадзе, жаклівую вестку аб тым, што на працягу двух гадоў у Беларусі расстраляна бальшавікамі 13,325 беларусаў. Аб гэтым гаворыць нядаўна выдадзеная ў Канадзе ў ангельскай мове брашура-прэзэдэнта БНР М. Абрамчыка п. н. «Я абвінавачваю Крэмль у забойстве майго народу», у якой апублікаваныя тайныя дакумэнты пракуратуры НКВД, што папалі ў рукі ўраду БНР. У гэтых дакумэнтах Масква сама прызнаецца да расстрэлу 13,325 беларусаў бязь ніякага суду й працэсуальных фармальнасьцяў.

Адкладаючы зь незалежных ад нас прычынаў падрабнае абнамяленьне нашых чытачоў з гэтым чарговым і найбольш жах-

лістым сяньняшняга стану рэчаў не зьмяніла—б. Заходні сьвет не захоча болей несьці вялізарных ахвяраў крыві па тое, каб на месцы аднаго імперыялізму, як гэта было ў другую сусьветную вайну, спрычыніцца да паўстаньня імперыялізму новага.

Таму мы маем поўныя падставы верыць у палітычны розум заходняга сьвету, які ня толькі ў імя вызнаваньня ім дэмакратычнай ідэі, ня толькі ў імя нашых прыродных нацыянальных правоў, але так-жа і ў імя собскага інтарэсу сваіх дасюлепных памылак болей не паўторыць.

Далекаўсходная палітыка заходніх дзяржаваў вызначалася дагэтуль таксама апартунізмам і традыцыйным падтрымліваньнем таго стану, які панаваў дагэтуль на Усходзе. Калі-ж аднак заходні сьвет стыкнуўся непасрэдна з праблемаю Далекага Усходу, дык зразумеў, што ў інтарэсах сваіх собскіх мусіць распачаць новы палітычны курс згодна з нацыянальнымі інтарэсамі азіяцкіх народаў.

Такую самую лінію будзе змушаны заняць Захад і ў дачыньні да народаў, паняволеных бальшавіцкай Расеяй, калі непасрэдна стыкнецца з праблемаю падбальшавіцкага прастору. Таму мы верым, што пасля лезунгу «Свабода для усіх народаў Далекага Усходу» будзе хутка пастаўлены таксама лезунг—«Свабода усім народам, паняволеным бальшавізмам!»

Язэп Каранеўскі.

лівым крывавым актам Масквы над безбаронным беларускім народам, мы заклікаем усю беларускую эміграцыю ў цэлым сьвеце падняць магутны голас пратэсту перад усім культурным сьветам, у першую чаргу перад Задзіночанымі Нацыямі, пленарная сесія якіх якраз цяпер адбываецца ў Нью-Ёрку.

Бязьвінная кроў нашых Суродзічаў, пралітая на загад Масквы, дамагаецца помсты ўсяго беларускага народу. І час гэтае помсты хутка надыйдзе!

Сьмерць Змагара за вызваленьне Украіны

Як паведаміла Прэсавае Бюро Замежнага Прадстаўніцтва Украінскай Галоўнай Вывольнай Рады, 5 верасьня сёлета ў вёсцы Білагоршча каля Львова паўгеройскай сьмерцю ў змаганьні з маскоўска-бальшавіцкімі акупантамі Правадыр Украінскага Вывольнага Руху на бацькаўшчыне, Старшыня Кіраўніцтва Арганізацыі Украінскіх Нацыяналістых, Старшыня Гэнэральнага Сакратарыяту Украінскай Галоўнай Вывольнай Рады і Вархоўны Камандзір Украінскай Паўстанскай Арміі генэрал Тарас Чупрынка.

Гэтая падзея спавіла глыбокім сумам увесь Украінскі Народ, бо ў васьме светлай памяці генэрала Чупрынка ён страціў найвыдатнейшага змагара за вызваленьне Украіны, пад якога геніяльным кіраўніцтвам Украінская Паўстанская Армія увесь час наносіла крывавыя удары маскоўска-бальшавіцкаму акупанту, маніфэстуючы адначасна найбольш вымоўна непакісную волю Украінскага Народу жыць вольным і незалежным жыцьцём. Таму гэтая балючая страга для Украінскага Народу можа быць

(Заканчэньне на 3 балоне)

Супольнымі Сіламі!

(Заканчэньне)

кае змаганьне з маскоўска-бальшавіцкім і наагул расейскім імперыялізмам ды усякімі іншымі імперыялізмамі, што паняволяць сяньня або імкнуцца паняволіць наш край і волялюбны беларускі народ—аснаўная мэта „Бацькаўшчыны“. Шляхам глыбокае й усестаронняе аналізу нашага грамадзкага й палітычнага жыцьця на фоне міжнародных падзеяў, паказваньня актуальных патрэбаў дня ды аб'ектыўнага асьвятленьня нашае запраўднасьці мы будзем змагацца за вышэйшы ўзровень нашае дзейнасьці на чужыне як у галіне палітычнай, нацыянальна-грамадзкай, гэтак і культурнай.

Выходзячы з гэтага, балоны „Бацькаўшчыны“ галоўным чынам будуць прысьвечаныя беларускім нацыянальным праблемам і практычным патрэбам нашае эміграцыі, апрача гэтага будуча асьвятляцца й важнейшыя пытаньні сусьветнае палітыкі нашых дзён.

Бяручы на сябе цяжкі й адказны абавязак аднаўленьня й далейшага выдаваньня „Бацькаўшчыны“, мы запэўняем, што гэты абавязак выканаем пад умовай, што ўсе нашае эміграцыйнае грамадзянства прыйдзе нам зь неадкладнай матарыяльнай помаччу. І мы верым, што нашыя суродзіцы, якія ніколі не адмаўляліся дапамагчы ў кожнай карыснай нацыянальнай справе, і гэтым разам горача адгукнуцца на наш заклік і падтрымаюць свае роднае друкаванае слова.

Дык супольнымі сіламі забяспечым існаваньне нацыянальнае прэсы—наймагутнейшага аружжа ў нашым ідэялігічным змаганьні за Вольную й Незалежную Беларусь!

Рэдакцыя

Пачатак Друкарства ў Беларусі

да 425—ЛЕЦЬЦЯ НАШАЙ ПЕРШАЙ ДРУКАРНІ

У месяцы сакавіку 1525 году, у Вільні, на циперашняй Вялікай вуліцы, у доме тагачаснага віленскага бурмістра Якуба Бабіча, паявілася прыгожая, на добрай паперы, старанна прыздобленая каларовымі пачатнымі літарамі ды размаляванымі застаўкамі кніга. На заглаўчэйшым балоне гэтае кнігі стаю прыгожы напіс—«Апостал».

Для тагачасных жыхароў Вільні кнігі наагул ня былі бязьмоўна нейкай вялікай навіною. У сталіцы такой абшчынай дзяржавы, як Вялікае Княства, было тады нямала ўжо людзей і ня толькі грамадзкіх, але навет і добра ачытаных. Але гэтую кнігу разглядалі аднак усе з асабліва цікавасьцю. Прычына гэтага была тая, што яна ня была пісаная рукою, як бывала заўсёды дагэтуль—гэта была кніга ДРУКАВАНАЯ, ды друкаваная ў самой Вільні.

Вось гэты «Апостал»—гэта першая друкаваная на беларускай зямлі кніга. Друкарня ў доме віленскага бурмістра Бабіча—гэта першая у Беларусі друкарня, закладзеная прапрадзедка лекарскіх навук і філязофіі, палачаніна Францішка Скарыны.

Дык ад 1525 году адкрываецца новая пара ў культурным жыцьці на Беларусі, пара друку. Ад гэтай пары друкаваная кніга пачынае ўсе частэй паўляцца побач дагэтульшнік кнігі рукапіснай і з часам яе зусім выціскае.

Паколькі сёлета мінае якраз роўна 425 гадоў ад гэтага важнага культур-

нага здарэньня на нашай зямлі, будзе нам тут цікава ўспомніць аб значэньні друкарства наагул, ды бліжэй пазнаеміцца з умовамі, пры якіх яно некалі прыйшло на Беларусь, і з працаю ды жыцьцём нашага першадрукара—доктара Францішка Скарыны з Полацка.

Пачнем найперш ад самага Скарыны. Ён быў сынам полацкага мешчаніна Лукаша. Час ягонага нараджэньня, на жаль, нам ня ведамы. Можна толькі дагадвацца, што ён мусіў радзіцца нейдзе каля 1490 году. Быў ён праваслаўным і пры хросьце атрымаў імя Юрага. Пазьней, падчас сваіх студыяў на унівэрсытэтах заходняй Эўропы, прыбраў ён сабе другое імя—Францішка. Гэтым імем пазьней і падпісваўся ён заўсёды на усіх выдаваных ім кнігах. Таму пад гэтым імем перайшоў ён і ў гісторыю.

Першую навуку чытаньня й пісьма малады Скарына атрымаў у доме бацькоў у Полацку. Ягоны бацька—рухлівы полацкі купец—веў жывы гандаль з тагачаснымі гандлёвымі цэнтрамі—Рыгаю й Вільняю. Відаць пры нагодзе нейкай гандлёвай паездкі ў Вільню пераяжджае туды й малады Скарына. Магчыма што для далейшай навукі. Ды ў Вільні прабыў ён тады нядоўга. Каля 1504 г. ён выпраўляецца ў далейшую дарогу. Цяпер ён едзе вучыцца на найбліжэйшы ад нашых земляў тады Кракаўскі унівэрсытэт. Вельмі здольны юнак ужо за два гады канчае там філязофію

(«сем навук вызваленых»—як тады гаварылася), атрымлівае навуковую ступень бакалаўра і ў 1506—г. пакідае й Кракаў.

З Кракава, аднак, Скарына не вяртаецца яшчэ на сваю бацькаўшчыну, як-бы можна было спадзявацца пасля удалага заканчэньня унівэрсытэцкіх студыяў. Яго далей цягне навука. Аднаго унівэрсытэту яму мала. Смага ведаць гоніць яго далей, на Захад, на слаўныя тады вышэйшыя школы Эўропы. Сяньня, на жаль, дакладна яшчэ ня высьснана, на якіх унівэрсытэтах ён вучыўся, але бясспрэчна пабываў ён у Чэхіі, у Нямеччыне і ў Італіі ды здабыў нейдзе сабе дактарат філязофіі. Калі і дзе пазнаў ён тайны лекарскіх навук—дагэтуль таксама ня высьснана. Пасля гадоў навукі ў Кракаве ягоны след чэзьне нам на цэлых пэсьдэ гадоў. Толькі з 1512 г. мы маем ужо дакладную вестку аб тым, што ён тады ў Італіі.

У лістападзе гэтага году Скарына прыходзіць пехатою ў горад Падую з зусім канкрэтнаю мэтай—здабыць на слаўным тады на усім Захадзе медыцынскім факультэце Падуанскага Унівэрсытэту дыплем лекара. Вучыўся медыцыны аднак ён напэўна нейдзе ў другім месцы, бо Падуанскі унівэрсытэт у тую гады якраз быў закрыты дзеля ваенных нядаўна. Таму можна было там толькі складаць экзамены, але ня вучыцца.

Матарыяльна тады Скарыне паводзілася вельмі блага. Ягоны бацька ў Полацку ўжо памер і з дому малады вучоны ня меў ніякай помачы. Таму й прыйшлося яму ісьці ў Падую пехатою і ня было навет чым заплаціць за дарагія экзамены. На шчасьце ў Падую яго вельмі прыхільна сустраў і па бацькаўску ім заапякаўся тамашні прыр- Тодар Мусаці, які хутка пазнаў і ада-

НЯМА ПАДСТАВАУ ДЛЯ ПЭСЫМІЗМУ

Ніколі ў гісторыі палітычныя эміграцыі ня былі паклікання да адзінавання такой вялікай палітычнай ролі, як сяньняшнія эміграцыі з краёў, панявольных бальшавіцкай Расеяй. Бо ніколі ў гісторыі народы, што знаходзіліся пад чужой акупацыяй, ня былі ў такой меры пазбаўленыя ўсякіх магчымасцяў выйшчы з-пад чужой волі й сабеіх думак, як сяньня народ беларускі й іншыя нерасейскія народы, якім судзіла доля стацца трагічнымі ахвярамі бальшавіцкага панявольнення. Таму толькі эміграцыі гэтых народаў маюць сямлі магчымасць прамаўляць адзінага імені перад вольным сьветам ды інфармаваць яго аб запрадудым палажэньні ў іхных бацькаўшчынах. Дык зразу-мела, што чым мацнейшая сяньня палітычная эміграцыя, тым больш эфэктоўная й паспяхова ейна дзейнасьць на вонкі. А на выпадак вайны із Савецкім Саюзам роля палітычных эміграцыяў з Усходу будзе выключна вялікая.

Некаторыя эміграцыі з Усходу зьяўляюцца сяньня вельмі сільныя й багатыя колькасна, іншыя бач паравунаныя слабейшыя. У гэтых дачыненнях беларуская эміграцыя есьць адна із слабейшых, ня гледзячы на тое, што рэпрэзэнтэнтэ яна вялікі шаснаццацімільённы народ. Гэты факт прыводзіць некаторых нашых суродзічаў да глыбокага пэсымізму й падважвае іхную веру ў сабеіх сілы. Яны на аснове нашай эміграцыйнай запрадуднасьці прывыклі адзеньваць увесь беларускі народ і ягоны нацыянальны магчымасці.

Тымчасам гэтакі падход да справы зьяўляецца зусім няправільным. Хадзіла слабацьць нашае эміграцыі ў параўнаньні з эміграцыямі іншых народаў, навет зусім малых, як, прыкладам, прыбалтаў, есьць фактам незапарэчным, чаго абсалютна няма патрэбы хваць, то не ува ўсім аднак гэта зьяўляецца адлюстраваньнем таго стану, які быў на бацькаўшчыне. Перад тым, як вынесці агульную ацэну беларускае эміграцыі, трэба науперад здаць сабе справу з таго, які яна тварылася й якія этапы праходзіла на сваім шляху. Гэта пажожа нам зразумець, што бадай ніводная эміграцыя не пацярпела столькі няудачаў і не панесла столькі стра-таў, як у саксе нацыянальным, гэтак і фізычным, як эміграцыя беларуская.

Сярод нашых эмігрантаў, што тым або іншым шляхам падчас апошняй вайны папалі на Захад, найбольш вартаснымі з нацыянальнага гледзішча былі тыя, што эвакуаваліся летам 1944 г. падчас бальшавіцкага наступу на Беларусь. Гэтая эміграцыя ў бальшыні сваёй складалася зь людзей нацыянальна выбраленых і актыўных у антыбальшавіцкай дзейнасьці.

Вось-жа гэтая група нашае эміграцыі ня была вельмі вялікай сваёй колькасьцю, якой яна павінна была-б быць пры больш менш спрыяльных умовах эва-

куацыі. Прыкладам, на бальшыні тэрыторыі Украіны наступ бальшавікоў адбыўся паволь, а таму там былі больш менш магчымыя ўмовы эвакуацыі. У некаторых-жа акругах Украіны немцы падчас адступленьня прымушова эвакуавалі ў Нямеччыну палогоўна ўсе насельніцтва. Зусім інакш было на Беларусі. Тут фронт пасоўваўся з маланкавай шыбкасцю, што зь некаторых акругаў ня тысячы ці дзесяткі тысяч, але толькі сотні людзей мелі шчасьце прабрацца на Захад.

Паколькі насельніцтва Беларусі славілася, як земляробскае, дык нямечцкія ўлады галоўна й канцэнтравалі гэтую хвалю беларускае эміграцыі ў найбольш земляробскай правінцыі Нямеччыны—Усходняй Прусіі. Згодна аблічэньняў самых немцаў, там мела знаходзіцца звыш двухсот тысячаў беларусаў. Тварылі яны сабою такую вялікую масу, што Усходнюю Прусію навет самі немцы называлі «Вайсрутэншэ Замэльштэ-ле». Як ведама, у лютым 1945 г. ўся Усходняя Прусія была раптоўна бальшавіцкай адрэзаная, адкуль удалася прабрацца пераз лінію фронту або морскім шляхам на Захад усяго толькі паасобным адзінкам.

Наступным трагічным момэнтам для нашае эміграцыі быў працэс рэпатрыяцыі. Помнім добра тыя жахлівыя часы, калі па Заходняй Нямеччыне разгудвалі, як у сабе дома, прадстаўнікі МГБ у якасьці савецкіх рэпатрыяцыйных афіцэраў, калі з боку амэрыканскіх, ангельскіх і францускіх вайсковых акупацыйных уладаў ня рэдкімі былі выпадкі прымушовае перадачы нашых людзей ў савецкія рукі, калі на парадку дзённым былі самагубствы, надразьне-не жылаў ды іншыя жахлівыя спосабы, пры помачы якіх ратаваліся людзі, як маглі, абы толькі ня трапіць «на родину». Гэта быў час вялізарнай панікі, суматохі, няўзасьці й дэзарьентацыі, сырычынэнай так-жа й савецкай прапагандай, што многія нашыя людзі заангажаваныя ў процібальшавіцкай дзейнасьці, ня маючы ніскуль помачы ані парады, невет дабравольна рэпатрыяваліся, уважаючы, што усёроўна будучь высланыя прымушова, а тады помста з бальшавіцкага боку будзе яшчэ страшнейшай.

У гэты крытычны момэнт грамадзкі дзейнікі іншых нацыянальнасьцяў нелегальна вялі ажыўленую разьясняль-ную работу сярод сваіх суродзічаў і адыгралі вялікую ролю ў арганізаваньні й кансалідаваньні іх. У нас, трэба шчыра прызнацца, гэтая так адказная тады работа была праводжаная толькі прыпадкова некаторымі адзінкамі нашае інтэлігенцыі. Бальшыня-ж яе, замест ітэнсыўнай дзейнасьці, ў страху за сёбскую скуру сядзела бяздзейна, за шынушыся ў чужыя лагэры й чакаючы там, што з усяго гэтага выйдзе. Засаб-лівым націскам трэба адзначыць, што пры акцыі арганізаваньня нашых люд-

зей у той час мы ня бачылі даслоўна нікога, якія потым, калі небясьпека мінула, давылазілі із сваіх сховішчаў з прэтэсыямі да кіраўнічых становішчаў у створаных перад імі беларускіх арганізацыях, а крыху пазьней задекля-равалі сябе, як зарубежнікі.

Непасрэдным вынікам гэтых падзеяў рэпатрыяцыйнага пэрыяду было тое, што бальшыня беларусаў, якія асталіся ў Нямеччыне, пачала шукаць сабе алекі ў чужых. Яны пазашываліся ў чужанацыянальных, пераважна польскіх, лагэрах, падаючы сябе за палякаў ды нярэдка навет мяняючы сваю рэлігію з праваслаўнай на каталіцкую для большага доказу сваёй «польскасьці», каб такім спосабам уратавацца ад прымушовай рэпатрыяцыі. Падпаўшы пад чужыя нацыянальныя ўплыў ды будучы дэзарьентаванымі вэржой прапагандай, бальшыня гэтых людзей была страчаная назаўсёды для беларускае нацыянальнасьці.

Напасьледак апошняй, але ня менш важнай прычынай, якая вельмі адмоўна адбілася на беларускай эміграцыі, было тое, што альянцкія акупацыйныя ўлады ў Нямеччыне, а за імі ўлады УНРРА, доўгі час не хацелі вызначыць беларусаў за апырочную нацыянальнасьць і адмаўлялі ім усякіх нацыянальных правоў. Кіруючыся дзяржаўным прынципам, яны вызнавалі толькі тыя нацыянальнасьці, якія перад 1939 г. мелі сабеіх дзяржавы. Беларусу-жа із Заходняй Беларусі аўтаматычна залічалі да палякаў, а з Усходняй—да расейцаў або грамадзян СССР.

Такія несправядлівыя дачыненні да нас акупацыйных уладаў былі галоўнай прычынай, што нашая грамадзкая, культурная й палітычная дзейнасьць на эміграцыі напатыхалася на вялізарныя перашкоды. Прыкладам, да часу вызнаваньня беларусаў за апырочную нацыянальнасьць, што наступіла толькі ў 1947 г., нельга навет было дастаць ліцэнзы на беларускую газэту, а вызнаваньне Беларускага Нацыянальнага Камітэту за афіцыйнае прадстаўніцтва беларускае эміграцыі ў Нямеччыне наступіла яшчэ пазьней—толькі ў 1949 г.

Дык калі мы возьмем увагу ўсе тут пералічаныя, у асабным ад нас незалежныя перашкоды й няудачы, на якія напатыхала нашая эміграцыя, ды ўсестаронна разважым усе нашыя дэяньні, як у нутрыным жыцьці, гэтак і ў дзейнасьці на вонкі, дык пераканаем-ся, што няма падставаў для пэсымізму.

Распараджаючыся вельмі сьціплымі сіламі, а яшчэ сьціплейшымі магчымасьцямі, нашая беларуская эміграцыя змагла за гэты час даканаць многа пазытыўнага, як у Нямеччыне, так і ў некаторых краінах ейнага новага асяленьня. А калі ўзяць яшчэ пад увагу адну спэцыфічную цяжкасьць, ня ведаму эміграцыяў многіх іншых народаў, што мы, будучы народам безьдзяржаўным, ня маем належна

Сьмерць Змагара за вызваленьне Украіны (Заканчэньне)

прыраўнаная толькі да іншых выдатных папярэднікаў генэрала Чупрынкі, якімі былі атаман Сымон Пятлора й палкоўнік Ауген Канавалец, што таксама былі замардаваныя агентамі чырвоне Масквы.

Страта ген. Чупрынкі — гэта страта ня толькі Украінскага Народу, але й усіх волялюбных народаў, што знаходзяцца ў бальшавіцкай няволі й змагаюцца за свае вызваленьне. Таму есьць гэта таксама стратай і для Беларускага Народу, які, падобна, як Народ Украінскі, бесьперапынна змагаецца з адным і тым самым ворагам за свае вызваленьне й дзяржаўную незалежнасьць. Дзеля гэтага й мы, Беларусы глыбака адчулі сьмерць ген. Чупрынкі й выказваем на гэтым месцы Украінскаму Народу свае найглыбейшыя спагучваньні.

Як паведаміла Інфармацыйнае Бюро УГВР, галоўнае камандаваньне над Украінскай Паўстанскай Арміяй пераняў адзін з найбліжэйшых супроўнікаў забітага генэрала Чупрынкі, палкоўнік Васіль Каваль.

узгадаваных ані палітычных ані грамадзкіх кадраў, дык сяньняшнія дзяляцельні нашыя, створаныя жменькаю ахвярных адзінак пры дзейным падтрыманьні эміграцыйнае масы, пакажуча проста вялізарнымі.

Гэта найленшая зарука таго, што нашая эміграцыя, якая прапарцыянальна да сваёй колькасьці і сілаў адыграла паважную ролю ў беларускай нацыянальна—вызвольнай справе на чужыне ў пэрыяд дзейнасьці для яе няспрыяльных, зможа ў вельмі вялікай меры прылажыцца да будовы нашае дзяржаўнасьці, як прыйдзе для гэтага адпаведны час.

Алесь Крыга

ШУКАЮЦЬ

Сына Тарасэвіча Янку, дачку Тарасэвіч Юлю, Тарасэвіч Насту, Тарасэвіч Тацьяну, вывезеных у Нямеччыну ў 1944 г. Усіх, ведаючых пра іхны лес, просім паведаміць на наступны адрас: Mr. Tarasevic Stefan, 5, Parkcliffe Road, Undercliffe, Bradford, Yorks, England

ніу нязвычайна здольнасьці Скарыны ды пажожа атрымаць дазвол на зьяўленьне эгзамэну на доктара лекарскіх навук бяссплатна.

Захаваны летаніс Падуанскай акадэміі а тых часоў перадае нам нам жыва, з захавленьнем і прызнаньнем апісаны ўрачысты ход Скарынавых эгзамэнаў, якія трывалі 5 дзён часу. 5 лістапада 1512 г. др. Мусаці склікаў на 5 ую гадзіну па паудні паседжэньне мэдычнага факультэту ў касьцёле сьв. Урбана. На гэтым паседжаньні Мусаці прамовіў да калегіі наступнымі словамі:

«Паважаныя й міласцівыя панове дактары! Прычына скліканьня Вашых міласцяў такая: есьць тут нейкі дужа вучоны юнак, доктар вызваленьных навук, Францішак, сын Лукаша Скарыны з Полацка, беларус («ругэнус») надта бедны, які зь нязвычайна далекіх краінаў, магчыма з-за больш тысячы міліяў ад гэтага слаўнага мэта, дзеля павялічэньня славы й чэсьці ягонае, а таксама гэтай школы й калегіі нашай, прыйшоў сюды пехатою і хацеў-бы атрымаць ад калегіі нашай ступень доктара мэдыцыны бяссплатна».

Пасля гэтакіх прамовы Мусаці, быў пакліканы на паседжаньне і прадстаўлены для ўсей калегіі сам кандыдат на доктара, Францішак Скарына. На ўсіх ен зрабіў вельмі добрае уражаньне і ў выніку гэтага просьба Скарыны была вырашаная на ягоную карысьць. Калегія паставіла дапусьціць яго да лекарскіх эгзамэнаў.

Пасля сканчэньня эгзамэнаў Скарына быў аднагалосна прызнаны годным атрымаць ступень доктара мэдыцыны, што калегіяю і было зараз-жа зроблена ў вельмі урачыстай форме.

І пасля атрыманьня тытулу доктара мэдыцыны Скарына аднак не сыяша-ецца вяртацца на сваю бацькаўшчыну,

Некалькі гадоў пра яго ізноў нічога ня чуваць. Але ў 1517 г. ен знаходзіцца ў Чэхіі, ў Празе, і робіць там вялікую справу—перакладае на беларускую мову і друкуе кнігі рэлігійнага зместу. У першую чаргу ен бярэцца за пераклад і друк «кнігі кайг», як тады звычайна гаварылася,—за друк самой Бібліі.

Друкарства ў тую пару было яшчэ новаю, мала ведамаю справай. Ува ўсей Беларусі, як і на ўсім усходзе Эўропы кнігі тады яшчэ марудна перапісваліся рукою. Перапіскаю кнігаў займаўся перадусім мапахі ў манастырох.

Купіць кнігі маглі тады таму толькі багатыя, перадусім маглаты, духавенства ды багачэйшыя мяшчане. Для сяла яны практычна ня былі дасягальны і дзеля высокай іх цаны, і дзеля няўменьня чытаць. Да гэтага кнігі спачатку пераважна пісаліся ў чужых, незразумелых для народу, мовах. На Захадзе—палаціску, на Усходзе—лаціскаўна—славянску. У Беларусі з часам мова паркоўна—славянская была падмечаная ў кнігах сьвецкіх тагачасна моваю беларускаю. Толькі рэлігійныя кнігі да Скарыны друкаваліся ў нас і далей строга паводзі старай традыцыі, г. зн. папаркоўна-славянску.

Калі палавіны XV ст. немец Еган фон Гутэнбэрг даходзіць да думкі, што куды прасцей будзе кнігі не перапісваць, а іх друкаваць, нарэзаўшы ці адліўшы адпаведную колькасьць літараў, зь якіх можна склааць патрэбныя сабе словы, радкі і цэлыя балоны кніжкі. Пасля такіх злёжаны набор безь вялікага туду можна на друкарскай машыне адлісоўць у сьціхх і тысячх патрэбных лістоў, а шрыфт ужыць для далейшага набору. Першую сваю кнігу Гутэнбэрг аддрукаваў у 1440 г. Вынаход друку меў вялізарнае значэньне для далейшага пашырэньня кнігаў, а праз гэта і

для далейшага разьвіцьця асьветы, культуры й навукі.

Вось у сваёй вандруцы па краінах заходняй Эўропы ў пагоні за ведаю быстры розум Скарыны і зьяўнуў увагу на гэты новы важны вынаход. Ен добра аданіў перадусім влікіе культурна—гістарычнае значэньне гэтага вынаходу і для зямлі сваёй роднай Беларусі. Таму ен на чужыне і бярэцца за вызваленьне гэтага «масаціва над масацівам», як назваў друкарства сам ягоны вынаходнік Гутэнбэрг. Ды Скарына адначасна зразумеў яшчэ і другі вельмі важны факт, што масавая кніжка, якую пазваляла дціць народу друкарская тэхніка, можа мець толькі тады ход і толькі тады можа споўніць свае заданьне, калі яна будзе пісаная ў мове зразумелай для народу, у яго-наго роднай мове. Толькі тады зможа іх важны чытаць і разумець. Толькі тады ўсе карысна, добра, што маюць у сабе кніжкі, зможа быць прысвоэнае ўсім, усім народам, толькі тады пашырыцца асьвета і навук, толькі тады пойдзе шпаркім крокам пэтул людзкой культуры.

Дзеля гэтага вась Скарына кнігі ня толькі друкуе, але друкуе іх у мове свайго народу. Як на гэныя часы, калі агульна уважалася яшчэ, што для навукі і кнігаў, асабліва рэлігійных, годны толькі некаторыя выбараныя мовы, як грэцкая, лацінская, царкоўна—славянская,—як на тую пару крок Скарыны быў адважым чынам.

Справа бясспрэчная, што Скарына быў чалавекам глыбака веруючым і пабожным. Тым ня менш аднак пера-кладаў і друкаваў ен біблію і іншыя рэлігійныя кнігі ня столькі дзеля рэлігійных, колькі дзеля агульнаасветных і культурных мэтаў. У кожным выпадку друкаваў ен іх не для

парквы і духавенства, бо тыя па старой традыцыі і надалей пьверда трымаліся ў царкоўнай службе толькі кнігаў у царкоўна-славянскай мове. Друкаваў ен іх толькі і вылучна для народу, як ен у прыніцы да кжннай сваёй кнігі увесь час наутрае—«людям паспалітым (гн зн. простым) к добраму навучэнію»

Яі добра відаць із шматлікіх ягоных лілісак і тлумачэньняў да розных выданых ім кнігаў Бібліі, ен увесь час думае аб тым, што Біблія ня толькі сьвятая кніга усіх хрысьціян, якую трэба чытаць «Богу ка чці», але што гэта і твор першараднай літаратурнай вартасці, што гэта і бяздоннай крыніца усялякай карыснай навукі, якая праз тысячалецьці, доўгімі людзкімі пакаленьнямі, у ей накіпілася.

Такія карысьці бачыў Скарына з чыта-ньня Бібліі. З узвышанай думкаю слу-жэньня свайму народу Скарына і пачынае ў Празе друк Бібліі пабеларуску. Пра-ца была бязумоўна вялікая і ня легкая. Прыходзілася і перакладаць, і гатаваць няяснучыя яшчэ, а патрэбны для друку, шрыфт, рабіць набор, і ў канцы друка-ваць. Ды сваёй працы ен нешкдуе, бо ей прысьвечваюць узвышаныя, дабром народу і шырым пагрыягызмам абу-моўленыя, мэты. Аб найражнейшым, галоўным матыве сваёй няўтомнай працы сям Скарына ў прыніцы да свайго «Псалтыра» гаворыць гэтак: «к пажытку паспалітага добрага, найбольш з тае прычыны, іжэ мяне міласцівы Бог з таго языха на сьвет пусьціў».

(Заканчэньне ў наступным нумары)

СЫМОН БРАГА

Навука з Карэі

(Заканчэньне)

вынікі маглі-б быць трагічныя. Абаронныя пляны Захаду, як разбудова ягонай арміі, гэтак і выпрадкаваньне дастатковае колькасьці зброі разьлічаныя не на кароткія месяцы, але што найменш на тры гады. Заходнія дзейнікі ўважаюць, што раней Саветы не адважыцца непасрэдна заатакаваць Запад, бо на працягу гэтага часу ня змогуць яшчэ дагнаць Амэрыкі ў прадукцыі атамнае бомбы.

3 НАД РЭЙНУ НАД ЭЛЬБУ

Да узьнікненьня карэйскае вайны на Захадзе агульна ўважалася, што на выпадак бальшавіцкае агрэсіі на Заходнюю Эўропу дзяржавы Алянтычнага пакту будуць барацца на Рэйне, аддаючы такім чынам усю Нямецчыну бяз бою, а ў выпадку няўтрыманьня лініі на Рэйне за другую абаронную лінію ўважаліся Пірынеі. Прычынай такога катастрафальнага пляну было тое, што Запад не хацеў узраўнаваць Заходняй Нямецчыны ня толькі таму, што баяўся адраджэньня нямецкага імперыялізму, але й дзеля таго таксама, што ўцвярдваюць Нямецчыну ў сыстэму супольнае абароны, мог-бы прычыніцца да большага напружаньня дачыненьняў з Саветамі.

Але камуністычная агрэсія ў Карэі й выразная загроза такой-жа самай агрэсіі на нямецкай тэрыторыі ў сувязі з поўнай саветызаванай і рэмілітарызацыяй Усходняй Нямецчыны, змусіла Запад вырачыцца палітыкі «статусу кво» і ў дачыненні да нямецкай праблемы.

Першым канкрэтным крокам, зробленым заходнімі альянтамі ў гэтым кірунку, есьць дазвол на павялічэньне паліцыі Заходняй Нямецчыны да разьмеру, каб яна змагла пасьпяхова абараніцца перад нападам усходня-нямецкай паліцыі, якая фактычна зьяўляецца добра абвучанай і ўзброенай нямецкай камуністычнай арміяй. Наступным важным этапам у гэтай справе есьць паставіць прэзыдэнта Трумана аб высылцы з Заходняй Эўропы, у тым ліку і ў Заходняй Нямецчыну значнай колькасьці амэрыканскіх збройных сілаў. Згодна паведамленьня нямецкіх урадавых колаў, амэрыканскія збройныя сілы ў Нямецчыне будуць павялічаныя да 10-12 дывізіяў. Адначасна Ангельшчына, Бэльгія й Францыя таксама павялічаць у Нямецчыне свае гарнізоны.

Але найважнейшым мерапрыемствам была паставіць трох міністраў замежных справаў ЗША, Вялікабрытаніі й Францыі на нядаўнай канфэрэнцыі ў Нью-Ёрку аб прыняцці Заходняй Нямецчыны ў склад сямі вольных народаў, прывярненьні ейнае сувэрэннасьці й загарантаваньні ейнае бяспечнасьці. У камунікаце, выдадзеным у гэтай справе, сказана даслоўна, што «Заходняя дзяржава будучь уважаць кжыны збройны напад на саюзную нямецкую рэспубліку або на Бэрлін, адкуль ён ня прышоў-бы, за напад проці самых сябе». Практычна гэта абазначае прыняцьце Заходняй Нямецчыны й Бэрліна да Алянтычнага пакту й загарантаваньне ейнае абароны перад савецкай агрэсіяй.

Рада 12 міністраў Алянтычнага пакту ў сваёй пастанове аб стварэньні супольнай эўрапейскай арміі прадгледзіла ўдзел у ёй і Нямецчыны, хаця практычнае правядзеньне ў жыццё гэтага пункту яшчэ адкладзена да вырашэньня Абароннай Камісіі Пакту.

Усе гэтыя мерапрыемствы ў дачыненні да Заходняй Нямецчыны абазначаюць, што лінійны абароны Заходняй Эўропы есьць ужо ня Рэйн, але Эльба, і што ў гэтай абароне вызначаецца Нямецчыне адпаведная роля.

СУПРАЦЬ ПЯТЫХ КАЛОНАУ

Галоўнай зброй бальшавізму, пры помачы якой мог ён выклікаць дэзарыентацыю й хаос сярод усіх дзяржаваў дэмакратычнага сьвету, зьяўляюцца ягонныя пятыя калены—камуністычныя партыі гэтых дзяржаваў, што знаходзяцца на ўслугах Крамля й праводзяць ягоную праступную работу. Як шляхам ілжывай прапаганды й дэмагогіі, гэтак і пры помачы актаў сабатажу й шпіёнскай дзейнасьці яны значна параліжуюць нармальнае жыццё гэтых дзяржаваў і абніжаюць іхную абароназдольнасьць.

Заходні сьвет, верны прынцыпам дэмакратызму, да нядаўняга часу талераваў у сябе падрыўную работу бальша-

віцкіх пятах каленаў і афіцыйных савецкіх агентаў нават тады, калі дзейнасьць іхная насіла зусім яўны антыдзяржаўны характар. Для нас проста незразумелымі былі такія выпадкі, калі яшчэ два месяцы таму назад на Трэфэльгэр Сквэры ў Лендане дазваляліся публічныя выступленьні яўнага бальшавіцкага агента й зацятага ненавісьніка Захаду—Ільлі Эрэбурга, які пад ахаронаў ангельскае паліцыі дазваў жахаром Лендану, што іхны ўрад есьць агрэсарам і падпальшчыкам вайны, а Савецкі Саюз нявінным апосталам міру. І гэта дзейлася ў самы разгар карэйскае вайны, калі Ангельшчына была ў стане пасрэднае вайны із Савецкім Саюзам на Карэі.

Аднак зразумельна Захадам запраўднае сутнасьці карэйскіх падзеяў прывялі яго да рапшчасьці ў змаганьні з бальшавіцкімі агентурамі ў сябе дома. Першая слова сказала і ў гэтай справе Амэрыка, дзе ўжо ад даўжэйшага часу жыўва дыскутавалася справа абароны перад камунізмам унутры краіны.

Амэрыканскі кангрэс і сэнат пасыла доўгае валакіты, спрычненай цераз вэто прэзыдэнта Трумана, прынялі апошнім часам востры антыкамуністычны закон, званы «Антыкамуніст Біль», дзякуючы якому Амэрыка зможа пасылава змаганьні із сваім нутраным ворагам. Закон гэты забавязвае камуністычныя арганізацыі й арганізацыі камуністычнага фронту рэгістраваць сябе й сваіх сяброў у Гэнэральнага Пракурора. Закон упунаючы гэнэральнага пракурора ізаляваць камуністых і асаджаць іх у канцэнтрацыйных лягерах падчас вайны, інвазіі або паўстаньня. Згодна гэтага закону камуністы ня могуць аставацца на дзяржаўных становішчах і падлягаюць многім іншым агранічэньням.

У пмат якіх эўрапейскіх краінах так сама прыймаюцца розныя мерапрыемствы дзеля змаганьня з камуністычнымі пятамі каленамі, якія ў вялізарнай меры параліжавалі іхнае нармальнае разьвіццё й адгрывалі ролю другога фронту чырвонае Масквы.

ВЫВАДЫ Й ПРАГНОЗЫ

Карэйская вайна, хаця каштавала шмат крыві й матэрыяльных стратаў, у сваім канчальным выніку была пазытыўным фактарам. Яна прабудзіла заходні сьвет ад змалілых ілюзіяў, якімі ён жыў дагэтуль, пераканала яго аб жаклівых памылках ягонае палітыкі ў дачыненні да Саветаў і прымусіла распацаць шыбы і становікі крокі ў кірунку павялічэньня сваёй мілітарнай сілы, як і перастаўленьня сваёй палітыкі на іншыя рэйкі.

З другога боку бліскучая перамога арміі Задзіночаных Нацыяў у Карэі ганебна скампрамітавала Савецкі Саюз перад цэлым сьветам і абнізіла ягоны аўтарытэт перад народамі далакаўсходняй Азіі. Таму Саветы, каб сыкіраваць увагу ў іншы бок, трубяць дзяр на увесь сьвет, што яны не умяшаліся ў гэтую вайну і былі увесь час нейтральнымі, каб такім спосабам уратаваць мір. Але для нікога ўжо не сакрэт, што іменна яны гэтую вайну справакавалі.

Падзеі апошніх гадоў няўхільна сьвечыць аб тым, што Саветы усімі сіламі імкнуцца распаліць новую сусьветную вайну, каб у выніку яе запанаваць над сьветам. Але як паказала Карэя, яны ў гэтую вайну ў ейнай першай фазе непасрэдна ня ўвойдуць бо тады увесь ваенны цяжар прыйшлося-б несці на собскіх плячоў. Здаючы сабе добра справу з таго, што гэтыя плечы за слабых, яны хацелі-б спачатку моцна аслабіць сілы Захаду, галоўна Амэрыкі, у іхнай зацятай вайне зь іншымі народамі, і толькі тады выступіць самімі із сваімі сьвежымі сіламі, калі іхная перамога была-б ужо пэўнай. Такія самыя пляны прысьвечвалі Саветам і ў другую сусьветную вайну, у вялікай меры імі-ж справакаванай ведамым пактам Молатаў—Рыбэнтроп, і толькі Гітлер, заатакаваўшы раптоўна Савецкі Саюз, надаў іншы ход падзеям.

Карэйская вайна была бальшавікамі справакаваная ў надзеі, што удацца ўцягнуць у яе чырвоны Кітай. Але выдаецца ўжо мала прадападобным, каб Мао-Тсэ-Тунг пайшоў на гэтую авантуру. Таму Саветы будуць дзяр старца распаліць новы ваенны канфлікт дзесьці ў іншым месцы ці месцах Далёкага ўсходу, тым больш, што там ўжо ад даўжэйшага часу вядуцца інспіраваныя й успамаганыя імі дамашнія вой-

Зь Беларускага жыцьця

БЕЛАРУ(КА — ГРУЗІНСКА — УКРАЇНСКІ КЛЮБ

Нацэрт-Вечар АБН

13 верасьня селета ў Мюнхэне заснаваўся Беларуска-Грузінска-Украінскі Клюб, мэтай якога будзе «наглыбленьне культурнай і навуковай сувязі між трыма нацыянальнасьцямі шляхам ладжаньня супольных рэфэратаў, збораў і супрацоўніцтва наагул на асновах хрысьціянскага сьветапагляду. У Кіраўніцтва Клубу выбраныя наступныя асобы: праф. Шчэрбакіўскі (украінец)—старшыня, праф. Метравэлі (грузін)—заступнік старшыні, Яніскаў БАПЦ Ваціль (беларус)—другі заступнік старшыні, О. Калінік (украінец)—сакратар. Апрача гэтага ў склад сяброў Кіраўніцтва уваходзіць яшчэ беларус мгр. П. Манькоўскі.

НОВЫ БЕЛАРУСКІ ЧАСАПІС

У мінулым месяцы паявіўся ў Рыме першы нумар новага беларускага рэлігійнага каталіцкага месячніка «Зьніч», выдаванага й рэдагаванага ведамым заслужаным беларускім нацыянальным і рэлігійным дзеячам ксяндзом драм П. Татарыновічам.

Часапіс выдаецца беларускай лацінкай і зьмяшчае ў сабе артыкулы й зацёмкі на рэлігійныя й нацыянальныя—грамадзкія тэмы. Асобным дадаткам далучаецца да часапісу пераклад на беларускую мову ведамай повесьці Г. Сенкевіча з жыцьця першых хрысьціян «Кво Вадзіс», зроблены кс. др. Татарыновічам.

Жадаючы новаму часапісу посьпеху ў ягоным далейшым разьвіцці, нельга аднак не адзначыць і некаторых адмоўных момэнтаў, якімі есьць у часапісе мова і стыль. Мова зьяўляецца пераладаванай штучнымі наватворамі, незасядзі адказваючымі духу беларускае мовы, словамі запазычанымі з чужых моваў, які і абстрактнымі выражэньнямі. Часта паясны і забытыяны стыль мовы робіць часапіс цяжка даступным для простага чытача.

Зьвяртаем мы на гэта увагу не із мэтай дакору, але із нашага нацыянальнага абавязку. У эміграцыйных умовах жыцьця, калі людзі, а разам зь імі й іхная мова легка падпадаюць пад уплыў асыміляцый, мы павінны з асаблівай руплівасьцю адносіцца да роднае мовы й дабаць аб ейную чысьліны. З другога боку робім гэта із шырае зычлівасьці для часапісу, каб у наступным нумары гэтыя памылкі не паўтарыліся, што бясспрэчна толькі спрычыніцца да большае папулярнасьці часапісу.

Цана аднаго эгзэмпляра «Зніча» — 20 ам. цэнтаў. Выпісваць напасрэдна з Рэдакцыі, адрас якой наступны: Roma, via Corsica 1, Italia.

Новая Беларуская Газэта ў ЗША

Як даведваемся, апошнім чысам выйшаў першы нумар беларускай газэты ў Нью-Ёрку «Беларус». Сваёй ацэны гэтае газэты, янажаль, падаць яшчэ ня можам, бо да гэтага часу мы яе яшчэ не атрымалі.

ПЕРАСЬПЕДВАНЬНЕ РЭЛІГІІ НА БАЦЬКАУШЧЫНЕ

Як падало радыё Парыж 21 верасьня селета, віленская каталіцкая катэдра нядаўна была замененая бальшавікамі на клуб, у якім адбываюцца бальшавіцкія прапагандовыя зборкі й прадстаўленьні.

ны ў Індакітай, Інданэзіі, Філіпінах і на Малаях. Адным з такіх месцаў стаўся ўжо Тыбет, дзе распачалася апошнімі днямі агрэсія з боку камуністычнага Кітая. Актывізацыя камуністычнай партызаншчыны ў Індакітай ня выключнае, што пасыла Карэі іменна тут разгарыцца новае польмя вайны на Усходзе. Яшчэ таксама не выглядае, каб новым запальным пунктам была Эўропа, бо тады нельга ім было-б даужэйшы час захаваць сваю нейтральнасьць, а з адной усходняй Нямецчынай Заходняя Эўропа хутка справілася-б нават і без Амэрыкі.

Такі далейшы ход падзеяў прадказвае легка сьняньнішня дзя. Але ведама, што палітыка не заўсёды йдзе ў пары зь лёгкай, і таму зусім ня выключнае розныя неспадзеўкі, сьняньня зусім непрадбачаныя. Бліжэйшая будучыня пакажа, якой каліянай пакопца далейшыя выпадкі.

(—іг)

10 верасьня ў Ольдэнбургу (брытанская зона Нямецчыны) ў лягеры Омш-тэдэ быў зладжаны мясцовым гуртком АБН супольны беларуска-украінска-латышскі канцэрт. Беларускаю частку выконвалі камэрны сьпявак Юры Сенькоўскі і кампазытар Алесь Карповіч. У праграме, апрача песьняў народных, выконваліся галоўна патрыятычныя песьні, як «Засьцілаў туман даліны», «Жыў на сьвеце Лявон», «Пад гомань вяселья», «Гэй, народзе, устань» і іншыя. Праф. Карповіч адыграў на фартапіяне некалькі собскіх кампазыцыяў. Слухачы—жыхары мясцовага й суседніх лягераў ДП, пераважна латышы—вельмі цёпла прынялі выканальнікаў і няраз шчодро—гучнымі воплескамі выклікалі іх на паўтарэньне.

Гэты культурна-ідэевы вечар бясспрэчна споўніў сваю мэту—ўзмацаваў псыхейшую лучнасьць паміж народамі з фронту АБН.

Украінскі вольны унівэрсытэт прызнаны нямецкім урадам

Рэктарат Украінскага Вольнага Унівэрсытэту ў Мюнхэне паведамляе, што Баварскі дзяржаўны міністар культуры й асьветы др. Гундгаммер прызнаў Украінскаму Вольнаму Унівэрсытэту ў Мюнхэне дэкрэтам Но. 60710 з 16 верасьня 1950 г. усе акадэмічныя правы. На падставе закону з 7. 6. 1939 гэты дэкрэт дазваляе ужываньне усіх надаваных Украінскім Вольным Унівэрсытэтам акадэмічных тытулаў і прызнае яму права навучаньня наравуні зь нямецкімі высокімі школамі. Гэтае права абавязвае на тэрыторыі усей Саюзнай Нямецкай Рэспублікі, згодна зь нямецкай канстытуцыяй. Гэты дэкрэт есьць вынікам доўгіх стараньняў і працы кіраўніцтва Унівэрсытэту, якое ад самых пачаткаў існаваньня Унівэрсытэту ў Мюнхэне старалася забясьпечыць украінскай высокай школе адпаведныя правы.

НАШЫЯ ПРАДСТАУНІЦТВЫ ПАЗА НЯМЭЦХЫНАЙ

1. У Бэльгіі:

Mr. M. Vostrikau, 8, Place Hoover, Louvain, Belgique.

2. У Ангельшчыне:

Association Whiteruthenians of Grait Britain 52, Penn Road, Holloway, London, N. 7, England

3. У Францыі:

Mr. Nikolaj Lysucha, 8 R-Gambetta, St. Quen, Seine, France.

4. У ЗША:

Mr. Jan Stankevich, 325 East 100 Street, New-York 29, N.Y. U.S.A.

5. У Канадзе:

Mr. Joseph Pitushka, 131 Manning Ave, Toronto, Ont. Canada.

6. У Аргентыне:

Mierlak Konstantin, C. Rivadavia 1291, Buenos-Aires, Argentina.

7. У Аўстраліі:

Mr. Nicolai Skabiej, 110 Grey Street, East Melbourne, Victoria, Australia.

Непасрэдна з гэтых прадстаўніцтваў просім нашых суродзічаў выпісваць «Бацькаўшчыну» й высылаць грошы за падпіску ды ахвяры на Выдавецкі Фонд нашае газэты.

Whiteruthenian News Paper, "The Fatherland" Authorized by EUCOM Hq. Civil Affairs Division 1. January 1950, Nr. UNDP 225. Circulation 3500 copies. Responsible Publisher: Wladimir Bortnik. Printed by Georg Jakob, München 8, Püttrichstr. 3a.

Administration Weißruthenischer Zeitung „Backauseyna“, (13b) München - Feldmoching, D.P. Lager B. 140—6. U.S.-Zone Germany.